
MOHOS Edina & KRAICINÉ SZOKOLY Mária

Szabadidős-tevékenységek által megvalósuló informális tanulás és az egyetemi szakválasztás kapcsolata

Egy doktori pilot kutatás eredményei

Tartalmi kivonat

A felnőttkori tanulás egyik, talán legjellemzőbb sajátossága korunkban, hogy hihetetlen mértékben kiszélesedtek a tanulási útvonalak, a formális, iskolai rendszerű tanulás mellett főszereplővé vált a nemformális, rendszerint munkavégzéshez kapcsolódó tanulás világa és ugyan keveset beszélünk róla, de ugyancsak számottevő lett az informális úton, szabadidőben, bármely tevékenység közben, tudatosan vagy rejtett módon megvalósuló tanulás, amely során számos munkaerőpiacon kurrens és elvárt tudásra, készségre, kompetenciára teszünk szert. Az informális tanulási tapasztalatok a fiatalok esetében szerepet játszhatnak a pályaorientációban, a továbbtanulási irány, a választott egyetemi szak kijelölésében. Jelen esettanulmány egy, az informális tanulási tapasztalatok pálya- és szakválasztásban játszott szerepének vizsgálatára irányuló doktori kutatást megelőző, az UNKP 2023-3. sz. pályázaton támogatást elnyert pilot kutatás jellemzőit és főbb eredményeit mutatja be. A kutatás rövid bemutatása a felsőoktatási szakválasztás hétköznapjának kérdésén túlmenően azért is érdekes lehet, mert az elmúlt időszakban a nagyobb, - jelen esetben doktori kutatást megelőzően - egyre gyakrabban alkalmaznak úgynevezett pilot/pilóta projekteket, amely során, a kutatás kezdetén egy kisebb lélegzetű, kísérleti vizsgálat keretében pontosítják a kutatási kérdésekre, hipotézisekre, az alkalmazott módszertanra vonatkozó elképzeléseket, terveket.

A mai, gyorsan változó, és kevésbé prognosztizálható munkaerőpiaci elvárások komoly kihívás elé állítják mind a pályaorientációval, szakválasztással küzdő fiatalokat, mind a szakok kínálatán és a kurikulumok tartalmának folyamatos fejlesztésével küzdő felsőoktatási intézményeket. A fiatalok számára kulcskérdés a gyors elhelyezkedés és a sikeres munkahelyi bevalás, ezért keresik azokat a szakokat, amelyek olyan kompetenciákat, szakmákon átívelő, úgy nevezett transzverzális készségeket, puha készségeket fejlesztenek, amelyek több szakterületen is biztosítják a hatékony munkavégzést, a sikeres bevalást. Ennek kulcsa lehet az egyre inkább reflektorfénybe kerülő informális tanulás világa, amely jelentős terepe a munkaerőpiacon elvárt puha készségek (soft skilllek) megszerzésének, de kiemelkedő szerepe lehet – a formális iskolai jellegű képzési formák hatása mellett - a pályaorientáció megalapozásában. A doktori kutatást megelőző pilot kutatás során¹ - annak tudatában, hogy az eredményekből nem vonhatók le általános érvényű eredmények célunk volt feltárni a témán belül vizsgálandó főbb területek sajátosságait, pontosítani a vizsgálat célját, tematikáját.

Bevezetés

„A szabadidőben végzett informális tanulás a legszámottevőbb és legsokszínűbben végezhető tanulási forma, ebben valósulhat meg az egyén autonóm tanulása a mindennapokban.” (Horváth, 2011; Stéber, 2014 62.o)

Pályaorientációs, felsőoktatási, valamint munkaerőpiaci szempontból egyaránt lényeges kérdés, hogy milyen egyéni tapasztalatokkal, tudással, képességekkel és készségekkel rendelkeznek a felsőoktatás hallgatói. A modern, komplex elvárásrendszerrel jellemezhető munkaerőpiacon egyre nagyobb figyelmet kapnak az iskolán kívül elsajátítható, úgy nevezett puha készségek (soft skilllek), például a problémamegoldó képesség vagy a munkavégzést jellemző önállóság, amelyekre a fiatalok az oktatás jellegéből adódóan rendszerint nem iskolai keretek között tesznek szert. Ezek többsége egyébként nehezen vizsgálható, gyakran nem tudatosan fejlesztett képesség, hanem u.n. tacit tudáselemként,

¹A doktori kutatás pilot kutatása a Kulturális és Innovációs Minisztérium UNKP-23-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült az ELTE PPK NI andragógiai program keretében.

készségként épülnek be a fiatal tudástartományába. Ezért (lenne) fontos vizsgálni a szakképzésbe vagy a felsőoktatásba belépő tanulók előzetes tudáselemeit, tapasztalatait, készségeit, motivációit, amelyekre a képzés során építeni lehetne, kellene. A bármilyen úton megszerzett előzetes tudás elismerésének kérdése az egyetemek, az egyre gazdagabbá váló egyetemi szakok választása szempontjából is fontos kérdés, mert nagyban befolyásolja a felsőoktatási intézmények helyzetét, rangsorban elfoglalt helyét, hallgatóinak számát.

Mindezekkel figyelemmel doktori kutatásunk arra irányult, hogy információt szerezzünk az informális tanulás és a pálya-, illetve szakválasztás kapcsolatáról, nevezetesen arról, hogy a fiatalok korábban, szabadidőben végzett tevékenységeinek tapasztalatai, informális tanulás során megszerzett tudáselemei befolyásolják-e szakválasztásukat, hosszabb távú életpályájukat.

A pilot vizsgálat során tehát arra törekedtünk, hogy megismerjük a hallgatók múltbéli szabadidőben végzett tevékenységeinek tapasztalatait, és azt, hogy ezek befolyásolták-e szakválasztási döntésüket, és ha igen, akkor hogyan. A kapcsolat vizsgálata nem volt könnyű feladat, többek között az informális tanulás egyedi jellemzői és azok rejtett, tacit jellege miatt. Tudtuk, hogy a pilot vizsgálat során általánosítható eredményekre nem számíthatunk, de alkalmas lesz arra, hogy a továbbiakban megvalósítandó doktori kutatás irányát, módszertani megoldásait pontosítsuk.

Főbb elméleti fogalmak

A kutatást kezdetén a szakirodalmi források áttekintésével a főbb fogalmakat körvonalaztuk: így a egész életen át tartó tanulást, Vitányi szabadidő tipológiáját, különös tekintettel kitértünk az informális tanulásra, témánk vonatkozásában az érdeklődés és a motiváció fogalmára.

Az **egész életen át tartó tanulás** fogalmából, a Memorandum az egész életen át tartó tanulásról című Európai Unió dokumentum által közzé tett hármas (formális, nem formális, informális) felosztásból és a munkaerőpiacon feltértékelődő soft skillek (puha készségek) fogalmi tisztázásából indultunk ki. (Memorandum, 2000; Mohos – Kraiciné, 20024). A három tanulási forma közül a tanulási tevékenység helyszíne és módja vonatkozásában **az informális tanulás** a legváltozatosabb, hiszen egyaránt megvalósulhat a mindennapi tevékenységek – beleértve a szabadidő eltöltés számos területén - vagy a foglalkoztatás kapcsán végzett munkatevékenység során. (Coomb – Ahmed, 1974; Livingstone, 2001; Stéber – Kereszty, 2015; Borbély – Pecze, 2022). Az informális tanulás tehát valójában az életutat végig kísérő tudatosan, vagy rejtett módon megvalósuló komplex tanulási folyamat. Egyetértünk Eraut megállapításával, miszerint az informális tanulás megvalósulhat bármelyik formális vagy nem formális környezetben is. Szerinte a tanulási folyamatot egy egyenes mentén kell elképzelni, amelynek két végpontja közül az egyik az informális tanulás a másik pedig a formális tanulás világa, és a tanulás spektruma a formalizáltság mértékétől függően a kettőt összekötő egyenesen jelölhető meg. (Eraut, 2010; Mohos – Kraiciné, 2024). A szabadiós tevékenységek, mint az informális tanulás egyik fő csatornájának gazdagságát mutatja, hogy beletartozhatnak például a sporttevékenységek, a versenysportot is, a művészeti (amatőr és profi alkotó) folyamatok, vagy a sokszínű közösségi programok is.

A kutatás során **Vitányi szabadidő tipológiájára** építettünk. (Vitányi, 1995) Elmélete szerint a szabadidős tevékenységek alapján az embereket az alábbi négy szabadidő eltöltési kategóriába lehet sorolni:

- passzív: kevés energiát igénylő programok - pihenés, sétálás, barátokkal találkozás
- rekreatív: aktív, felüdülést jelentő tevékenységek – sportolás, koncertek, bulik
- inspiratív: széleskörű érdeklődés, eseti tevékenységek – kulturális rendezvények, közélet
- akkumulatív: magaskultúra fogyasztói, rendszeres részvétel – színház, hangverseny, komolyzene

Természetesen a típusok köre bővíthető és előfordulhat a kategóriák közötti átjárás is, azonban a szabadidős tevékenységek gyakorisága tekintetében az egyének általában az egyik típushoz tartoznak.

Az egyén általában **érdeklődésétől** vezérelve választ szabadidős elfoglaltságot. Pályaorientációt kutatók kutatásaira alapozva (Antal, 2011; Józsa, 2021), akik szerint a szakmaválasztás egyik alapja az érdeklődés, egyértelmű kapcsolatot feltételezünk az érdeklődés által vezérelt szabadidős tevékenység és a továbbtanulás, a szakmaválasztás iránya, azaz a pályaorientáció között.

A kutatáshoz kapcsolódó fogalmak közül kutatási témánk vonatkozásában tisztáztuk a motiváció értelmezését. A **motivációt** a tanulás, az önfejlesztés terén egyfajta hajtóerőnek tekintjük. Számtalan fajtájával találkozhatunk, beszélhetünk tanulói és tanulási motivációról (Dörnyei, 2001; Fejes – Józsa, 2005), továbbtanulási és szakválasztási motivációról (Gergely -Nagy, 2015; Juhász, 2017; Reisz, 2018). A tanulási folyamat szempontjából a szakválasztási motivátorok esetében az alábbi táblázat szerint különbséget teszünk belső (intrinzik) és a külső (extrinzik) motivátorok között. A belső motivációs tényezők rendszerint az egyén személyiségéből fakadnak, míg a külsők esetében sokszor kényszerítő erő áll fenn (Bajusz, 2009).

1. táblázat — 1. táblázat A szakválasztáshoz tartozó külső és belső motivációs tényezők. Forrás, Saját szerkesztés, 2024

Külső	Belső
A szak könnyűen elvégezhetősége	Személyes érdeklődés a szakterület iránt
Elhelyezkedési lehetőségek sokszínűsége	Korábbi tapasztalatok (munka, szabadidő)
Szülői, családi indíttatás	A képzésbe épített tantárgyak, irántuk való érdeklődés miatt
Barátok is erre a szakra jöttek	Megtetszett a neve
Jó megélhetés, magas fizetés	
Népszerű végzettség	
Felvételi követelmények miatt (teljesíthetőség)	
A szak magas presztízse	
Ide volt esély bekerülni	
Új, még kevésbé ismert szak	

A kutatás módszertana

A kutatás célja, kutatási kérdések

A kutatás célja a szabadidős aktivitás és a pályaorientáció, azon belül a felsőoktatási szakválasztás közötti kapcsolat feltárása néhány egyetemi alapszak esetében. Arra voltunk kíváncsiak, hogy a korábbi, jellemzően iskolás korban végzett szabadidős-tevékenységek befolyásolják-e, elősegítik-e a fiatalok továbbtanulási döntését. Ennek érdekében egyrészt vizsgáltuk a szakválasztási tudatosság, a motiváció és a korábbi tevékenységek kapcsolatát, másrészt az informális tanulás útján fejleszthető, a munkaerőpiacon elvárt készségek, soft skillek azon körét, amelyek a felsőoktatási tanulmányok előtt, a különböző szabadidős tevékenységek során megszerezhetők, fejleszthetők. A kutatás révén a pályaorientációval kapcsolatban fel kívánjuk hívni a figyelmet az egyéni érdeklődésen alapuló szabadidős tevékenységek, tapasztalatok munkaerőpiaci fontosságára.

A tanulmányban az alábbi kutatási kérdések mentén foglaljuk össze a főbb kutatási eredményeket.

K1: Milyen összefüggés van a szakválasztás (tudatossága) és a korábbi, elsődleges szabadidős tevékenységek között?

K2: Mely munkaerőpiacon kurrens készségek alapozódhatnak meg, fejlődhetnek a korábbi elsődleges szabadidős tevékenységek során?

K3: Milyen összefüggés van a szakválasztással való elégedettség és a szabadidős tevékenységek során fejlesztett készségek között?

K4: Milyen összefüggés van a szabadidős tevékenységek gyakorisága és a szakválasztási motivációk között?

Kutatásunk tervezésénél az összefüggésekre helyeztük a hangsúlyt, azt szerettük volna feltárni, hogy a különböző változók között vannak-e szignifikáns kapcsolatok, amelyekre nagyobb hangsúlyt kell fektetni a doktori kutatás lefolytatása során.

A minta és a módszer bemutatása

A pilot jellegű, feltáró kutatás során, a mélyebb összefüggések megértése céljából kezdetben kvalitatív, fókuszcsoportos vizsgálatot terveztünk, amely azonban a fókusz értékelhető módon nem valósult meg a hallgatók alacsony részvételi hajlandósága miatt, ezért a vizsgálatban kérdőíves módszert alkalmaztunk. (Az egyetlen megvalósult fókuszcsoport tapasztalatait a kérdőív véglegesítésénél használtuk fel.) A hallgatói passzivitás okaként feltételeztük, hogy a vizsgált szakokon magas az aránya azoknak a hallgatóknak, akiknek pálya- és szakválasztása nem volt tudatos, terveik bizonytalanok, az útkeresés fázisában vannak. Valószínű az is hogy a fókuszcsoportos interjú során erről társaik előtt, személyesen nem szívesen nyilatkoznának.

A négy részből álló kérdőív összeállításakor építettünk korábbi, validált kérdőívekre (OIS, Melgosa, 1987 idézi Andrási, 1995; DPR, 2023), illetve megfogalmaztunk néhány, saját skálás és nyitott kérdést. A kérdőívek kitöltése tanórák keretében, 2024. március és május között, papíralapon vagy online módon valósult meg. A kitöltés nem volt kötelező, az adott kurzuson hátrány nem érte azt a hallgatót, aki nem vállalta a kitöltést.

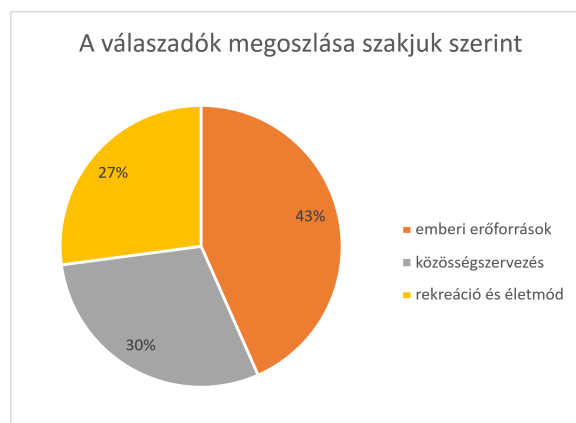
A kérdőív feldolgozása SPSS szoftverrel, továbbá statisztikai módszerek alkalmazásával történt.

A pilot vizsgálat elvégzéshez a kérdőíves módszer megfelelőnek bizonyult, tudva, hogy a minta kicsisége ($n=167$) miatt minden összefüggés vonatkozásában nem várható szignifikáns eredmény. A próba kutatás eredményei elégségesek ahhoz, hogy pontosítsuk, optimalizáljuk a doktori kutatás későbbiekben alkalmazott kérdőívét.

A minta kiválasztásának fő szempontja az volt, az érdeklődésen alapul szabadidős-aktivitás és a pályaorientáció kapcsolatát olyan felsőoktatási szakok hallgatói körében vizsgáljuk, ahol a hallgatók szakválasztása szakmailag vélhetően kapcsolódik korábbi a szabadidő eltöltésükhöz, szabadidős tevékenységük végzéséhez. Ugyanis a közösségszervezés és a rekreáció és életmód alapszakok esetében, más-más fókusszal, de megjelenik a szabadidőseleltöltés, -szervezés kérdésköre. A harmadikként – egyfajta kontroll csoportként - választott emberi erőforrások alapszak esetében azt feltételeztük, hogy a korábban végzett közösségi tevékenységek kapcsolódhatnak az emberekkel végzett humán szakmai területhez. továbbá feltételeztük, hogy hr-es mintában gyengébb lesz az összefüggés a szabadidős aktivitás és a szakválasztás között.

A kutatásban 167 fő, ELTE PPK-n tanulmányaikat folytató hallgató vett részt. (1. ábra). Törekvésünket, hogy a vizsgálatban egyenlő arányban vegyenek részt az egyes szakok hallgatói, felülírta az a tény, hogy az emberi erőforrás szakosok kitöltési hajlandósága meghaladta a másik két szak hallgatóinak hajlandóságát. A kitöltők 76%-a az első éves hallgatók közül került ki, a többiek már másod, illetve harmadik évfolyamot végeztek

1. ábra — A válaszadók szak szerinti megoszlása. Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A kitöltők 85%-nő, ez megközelítőleg megfelel a szakon tapasztalható nemi arányoknak is. Életkorukat tekintve fiatalok, jellemzően 19 és 24 év közöttiek, a vizsgálatban elenyésző számban vettek részt 30-40 év feletti hallgatók (3,5%).

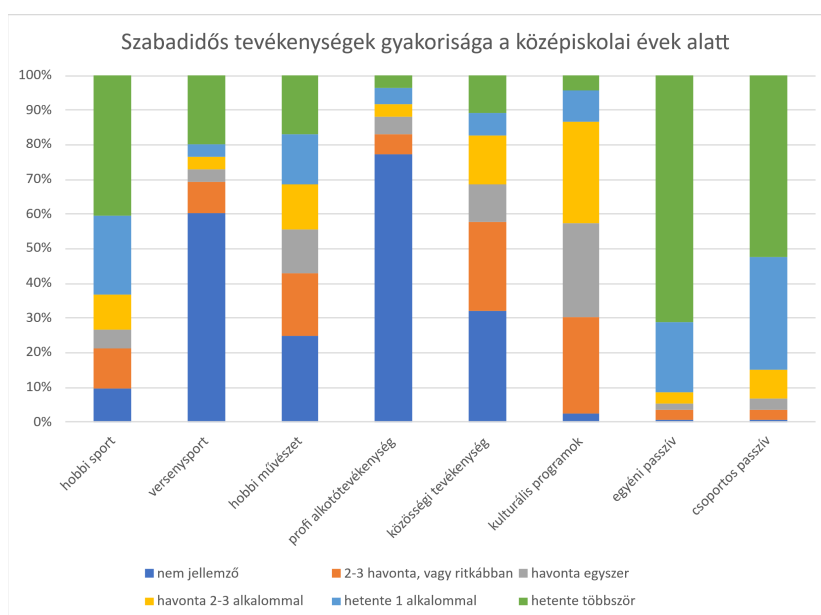
A további demográfiai adatokat tekintve elmondható, hogy a többség kisvárosból (26,3%), illetve a fővárosból (23,4%) származik, jelenleg azonban 59,3% életvitelszerűen Budapesten él, A többség első felsőoktatási végzettségért tanul a szakon, csak 5%-uk rendelkezik már valamilyen diplomával. illetve a megkérdezettek 15%-a rendelkezik már valamilyen szakmai vagy OKJ végzettséggel. Érdekes, hogy a sportszakosokon kívül a legtöbben nem a jelenlegi szakjukhoz kapcsolódó végzettséggel rendelkeznek. A megkérdezettek 57,4%-a alkalmanként, részmunkaidőben vagy vállalkozóként dolgozik, annak ellenére, hogy nappali tagozaton tanulnak. Fontos tapasztalat, hogy a legtöbb tanulás mellett dolgozó hallgató nem a szakmához szorosan kötődő területen helyezkedett el. Ennek oka az is lehet, hogy e szakok esetében kevés lehetőség van az adott szakterületen történő diákfoglalkoztatásra.

A kutatás főbb eredményei

Fiatalok a szabadidős szokások és tipológiák vonatkozásában

A szabadidős tevékenységek tekintetében megfogalmazott feltételezéseink a korábbi nagymintás kutatások (Székely et al, 2013; Székely et al, 2018; Nagy et al, 2018; Domokos et al, 2020, Nagy et al; 2022) és saját korábbi (Mohos – Ponyi, 2021; Mohos, 2023) vizsgálati eredményeinken alapultak. A korábbi ifjúságkutatások egyértelműen kimutatták, hogy az ifjúság nagy része a Vitányi-féle tipológia szerint (Vitányi, 1995) passzív, rekreatív tevékenységet végez szabadidejében, kevesen tartoznak közülük az inspiratív, akkumulatív kategóriába (Székely et al, 2013; Székely et al, 2017; Nagy et al, 2018; Domokos et al, 2020; Nagy et al, 2022). Pilot kutatásunk eredményei megerősítik ezt, bár a közösségszervezés szakon az elvárásoknak megfelelően az inspiratív tevékenységek képviselőin belül megjelentek profi alkotók, míg a másik két szak esetében ez nem volt jellemző. A megkérdezettek a gyakoriságot tekintve jellemzően egyéni passzív és csoportos passzív tevékenységekkel töltik a szabadidejüket, utóbbi közé leginkább a barátokkal való találkozás, kávézás, beszélgetés tartozik. Ezt követi a hobbi sport kategóriája, a versenysportolóknál a hivatásos edzések folytatása, majd a hobbi művészeti tevékenységek. Legritkábban profi alkotó tevékenységet végeznek, ezek egyébként a többségre nem is jellemzők, míg a szokásaikban havonta pár alkalommal vagy ritkábban megjelennek a közösségi tevékenységek, a kulturális programok (2. ábra).

2. ábra — Szabadidős tevékenységek gyakorisága a középiskolai évek alatt. Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Az alábbi ábra azt mutatja, hogy a középiskolai évek alatt a vizsgált fiatalok mindennapjait leginkább a csoportos passzív, az egyéni passzív szabadidős tevékenységek, illetve a hobbisport határozta meg (3. ábra).

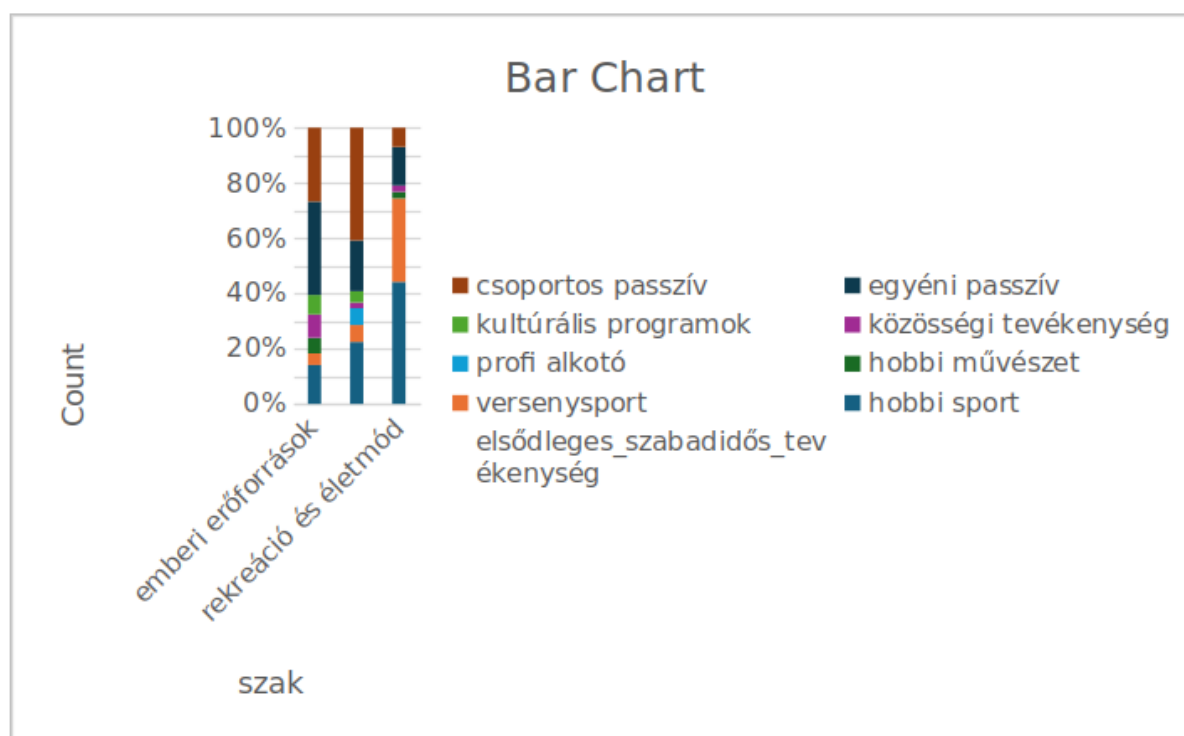
3. ábra — A középiskolai évek alatt legmeghatározóbb szabadidős tevékenységek. Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Az eredmény megfelel korábbi feltételezéseinknek, a versenysport vonatkozásában tapasztalt kiugró érték várható volt a vizsgált szak kapcsán.

Az alábbi ábra a szabadidős tevékenységek eloszlását mutatja az egyes szakok között (4. ábra). Láthatjuk, hogy míg a kontrol csoportként is szolgáló emberi erőforrás szakosok és a közösségszervezők körében döntően a passzív kategóriák jellemzőek, addig a rekreáció és életmód szakosoknál a versenysport és a hobbisport emelkedik ki, kötődve a választott szak jellegéhez. Az emberi erőforrás szakosoknál számottevőbb a közösségi tevékenységek kategóriája, azonban meglepő az eredmény a közösségszervezés vonatkozásában, ahol szintén azt gondolnánk, hogy meghatározóak lehetnek ezek a tevékenységek a szakválasztás tekintetében.

4. ábra — A szabadidős tevékenység típusok eloszlása az egyes szakok vonatkozásában. Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Az eredményekből látható, hogy a fiatalok szabadidejükben döntően passzív tevékenységeket folytatnak, azonban szakonként vannak eltérések, amelyek szakmai sajátosságokból, professzióból is adódhatnak, mint a versenysport esetében.

Szabadidős-tevékenységek során elsajátított készségek

A munkaerőpiacon elvárt soft skillek nagy része a szakirodalmi források szerint kevésbé fejlődik a köznevelés útján, inkább informális tanulási úton, például a szabadidős tevékenységek által (Livingstone, 2001; Komenczi, 2001; Horváth-Csikós – Juhász, 2021). Ennek egzakt vizsgálata kompetencia mérési módszerek alkalmazását igényelné, amelyre a doktori kutatás szűkös kutatási kerete nem ad lehetőséget. Így e kérdéskörre csak saját bevallás alapján tudtuk választ kapni.

Kis elemszámú kutatásunk a szakválasztás szempontjából csak négy soft skill esetében talált szignifikáns kapcsolatot, ezek a következők: önfejlesztés, LLL (0,010); proaktivitás, kezdeményezőkézség (0,010); csapatmunkára való készség, együttműködés (0,029); problémamegoldó készség (0,042). A Khí-négyzet próba mindegyik esetben gyenge kapcsolatot mutatott ki, azonban fontos megemlíteni, hogy ezen skillek mindegyike egyébként elvárando készségként megjelenik az egyes szakok Képzési és Kimeneti Követelményeiben.

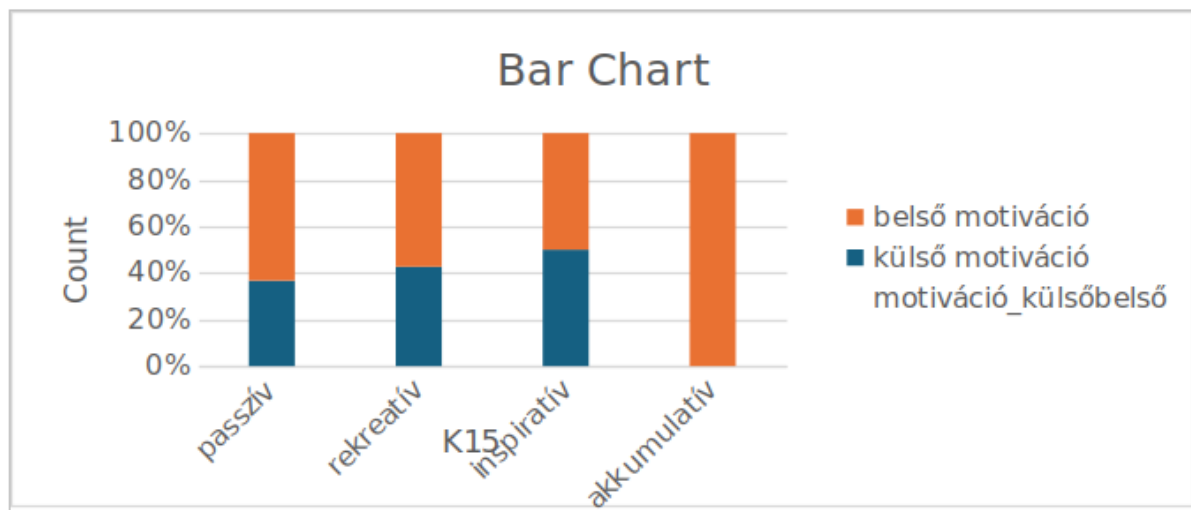
A munkaerőpiacon elvárt soft skillek szabadidős aktivitással való kapcsolatának feltárása mellett arra is kíváncsiak voltunk, hogy vajon a vizsgált soft skillek melyike áll összefüggésben a választott szakkal való elégedettséggel. Meglepetésünkre a Fischer-egzakt teszt alapján azt mondhatjuk, hogy azok elégedettebbek a szakválasztási döntésükkel, akiknél a szabadidős tevékenységek által fejlődött a kommunikációs készség. A kommunikáció minden szak esetében erős követelményként jelenik meg, azonban azt gondoljuk, hogy nagyobb mintán, valószínűleg más, akár specifikusabb készségek esetében is kijött volna hasonló eredmény.

Szakválasztási motiváció összefüggése az előzetes szabadidős-tevékenységekkel

Annak ellenére, hogy a pilot kutatás nem talált szignifikáns összefüggést a szakválasztási motiváció és az előzetes szabadidős tevékenységek között, célunk volt a kérdést tovább vizsgálni. Az alábbi ábra azt

mutatja, hogy a vizsgált minta tekintetében hogyan alakul a szabadidős tipológiák és a szakválasztás belső vagy külső motivációs tényezők befolyásának kapcsolata, azaz mutatnak-e összefüggést a korábbi szabadidős tapasztalatok és a szakválasztás belső és/vagy külső motivációs tényezői. A mintában kis számmal szerepeltek a korábban akkumulatív szabadidős tevékenységet folytató megkérdezettek, azonban az eredmények szerint az ő esetükben a szakválasztásnál meghatározóbb volt a belső motiváció, mint a külső (5. ábra).

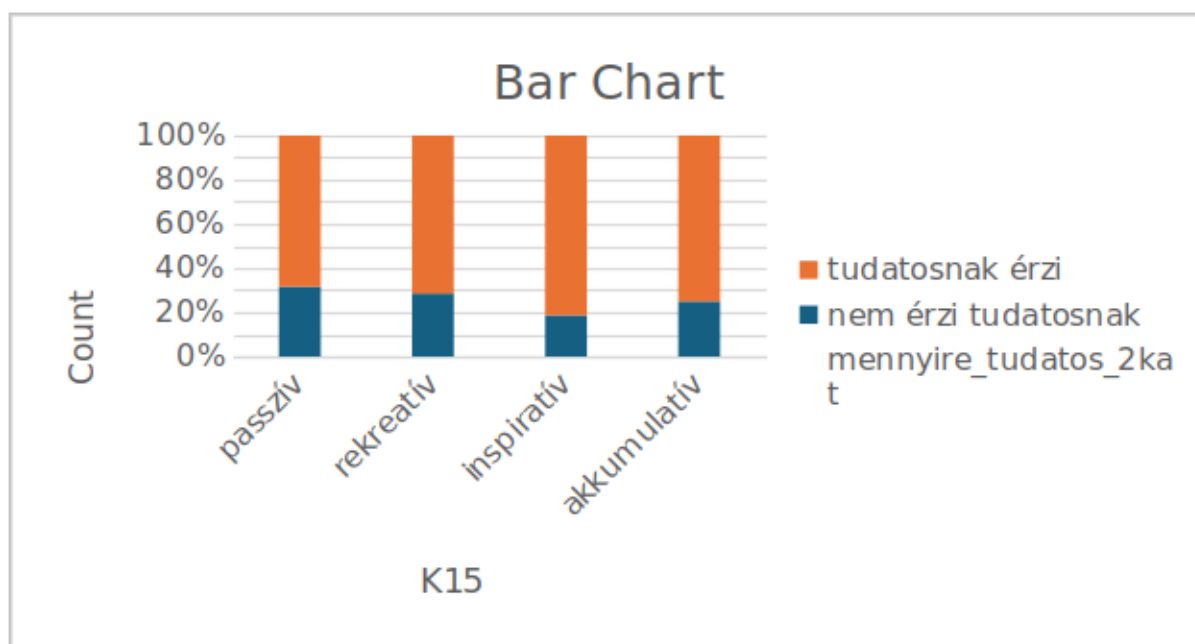
5. ábra — A belső és külső motivációs tényezők befolyása a szabadidős tipológiák szerinti csoportokhoz való tartozás tekintetében.

Forrás: Saját szerkesztés, 2024.

Fontosnak tartottuk vizsgálni, hogy a szakválasztási tudatosság hogyan alakul a szabadidő felhasználás tipológiák vonatkozásában. Látható, hogy az inspiratív és az akkumulatív szabadidő eltöltő személyek - ugyan minimális eltéréssel – de tudatosabbnak érzik a szakválasztásukat, mint a passzív és rekatív szabadidő felhasználók (6. ábra).

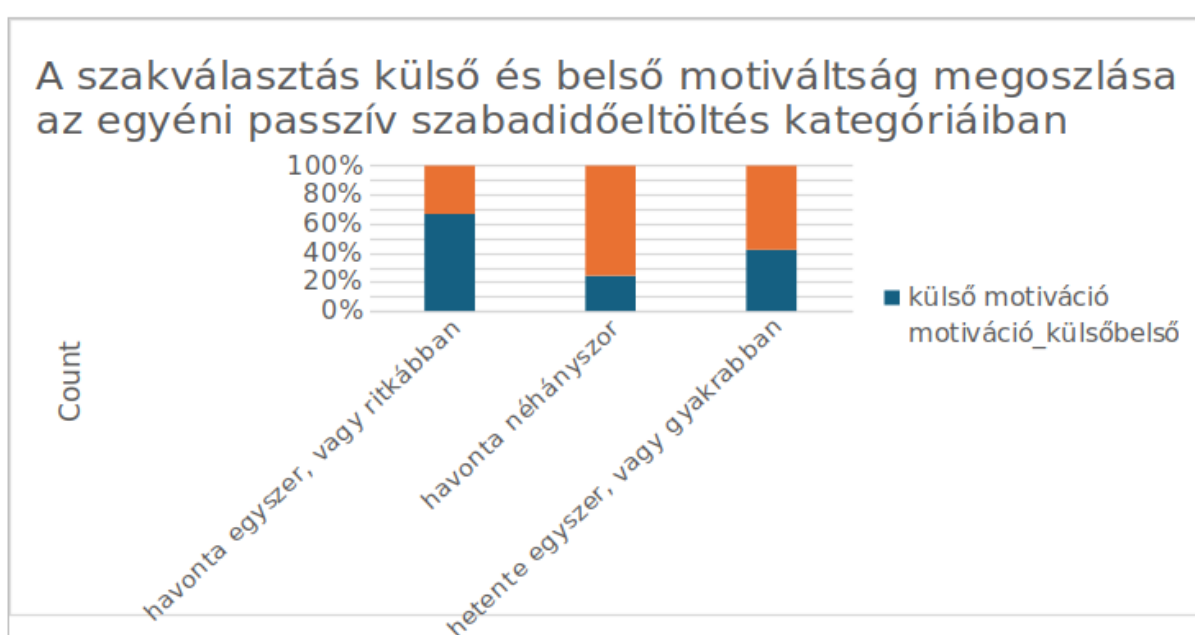
6. ábra — A szakválasztási tudatosság alakulása a szabadidős tipológiák szerinti csoportokhoz való tartozás tekintetében.

Forrás: Saját szerkesztés, 2024.

Szignifikáns értéket ebben a témában egy változó esetében sikerült kimutatni. A Khí-négyzet próba eredményei azt mutatják, hogy az egyéni passzív szabadidő eltöltés gyenge kapcsolatban áll a külső és belső motivációs tényezőkkel. Az ábrán az is látszik, hogy azok körében erősebb a szakválasztás során a belső motivációs tényező, akik havonta néhány alkalommal végeznek ilyen jellegű, önálló tevékenységet (7. ábra). Azt gondoljuk ez összefüggésben lehet azzal is, hogy az inspiratív és akkumulatív kategóriában is magasabb a belső motiváció hatása, hiszen az oda tartozó fiatalok feltételezhetően ritkábban végeznek egyéni passzív tevékenységeket.

7. ábra — A szakválasztáshoz tartozó külső s belső motivációk eloszlása az egyéni passzív szabadidőeltöltés kategória gyakoriságával összefüggésben.

Forrás: Saját szerkesztés, 2024.

A kutatási eredmények rámutattak arra, hogy a későbbiekben egy nagyobb mintán érdemes lesz vizsgálni a szakválasztási motiváció és a szabadidős tevékenységek kapcsolatát.

Következtetések

A kis mintán elvégzett pilot vizsgálat eredményekből általános érvényű következtetések nem vonhatók le, azonban többek között a mintára vonatkozóan tehető néhány, a kutatás további irányát érintő megállapítás.

A négy vizsgált soft skill szabadidős tevékenységekkel kimutatott szignifikáns kapcsolata arra enged következtetni, hogy **az informális úton, szabadidős tevékenység során végbemenő tanulási folyamatnak van készségfejlesztő hatása** olyan készségekre vonatkozóan, amelyek napjainkban a munkaerőpiacon általában és a vizsgált szakmák vonatkozásában egyaránt elvártak.

A kutatási eredmények szerint az **önfejlesztést** az egyéni passzív szabadidő eltöltés kevéssé, a hobbi sport annál erősebben segíti.

A szakválasztási motiváció és a szabadidő eltöltés között talált gyenge kapcsolat alapján elmondható, hogy az egyéni passzív tevékenységek középkategóriája, vagyis a havi pár alkalommal történő **egyéni passzív tevékenység pozitív hatással van a szakválasztás belső motivációjára**. Bár messzemenő következtetéseket nem vonhatunk le, felmerül annak lehetősége is, hogy ez valamilyen szinten utalhat a különböző szabadidős tevékenységek közötti egyensúlyra is.

A szabadidős tipológiák és a szakválasztás, a szakválasztási motivációk között a pilot vizsgálat nem igazolt szignifikáns kapcsolatot, ennek ellenére úgy látjuk, hogy **a szabadidős aktivitásból kiinduló belső motiváció összefüggésbe hozható a tudatos szakválasztással**, ezért ezt nagyobb mintán fogjuk vizsgálni.

Összegzés, a kutatás további irányai

A pályázat keretében megvalósult pilot kutatás sikeresnek tekinthető, mert egy kevésbé kutatott területen vizsgálódva elérte célját, az eredmények tükrében pontosítjuk a doktori kutatás későbbi szakaszának irányát, módszerét.

A vizsgálatot négy kutatási kérdés mentén végeztük el, ezek közül háromra szignifikáns eredményen alapuló választ kaptunk, ezeket a feltárt kapcsolatok gyengesége miatt a továbbiakban nagyobb mintán fogjuk vizsgálni.

Az első kutatási kérdés a szakválasztási tudatosságra és az elsődleges szakválasztási motivációkra irányult. Bár e kérdésben nem sikerült szignifikáns kapcsolatot megállapítani, a beérkezett válaszok alapján azonban úgy látjuk, hogy az inspiratív és akkumulatív kategóriák megkérdezett képviselői esetében a szakválasztási döntésnél a belső motivációs szempontok számottevőbbek voltak, mint a külső motivációk.

A második kutatási kérdésre válaszként négy olyan soft skillt találtunk, amelyek szignifikáns kapcsolatot mutattak a szabadidős tevékenységekkel, tehát ezek esetében igazolt az egyetem előtti informális tanulási készségfejlesztés megléte.

A harmadik kérdésre kapott válasz szerint szakválasztási döntésükkel elégedettebbek azok a megkérdezettek, akiknek korábban, szabadidő eltöltési tevékenységük során fejlődött a kommunikációs készségük.

Végül a negyedik kutatási kérdéshez kapcsolódó válaszokból kiderült, hogy a passzív szabadidő mértéke és gyakorisága hatással van a szakválasztási motivációkra.

A pilot kutatás eredményei megerősítették a kutatás folytatásának fontosságát, igazolták a kutatás irány és módszertan módosítására vonatkozó terveink helyességét, nagyban hozzájárulva a doktori kutatás sikerességéhez.

„Ez tényleg csak a szabadidős dolgokból jött, hogy szabadidőmet, mivel töltöm, mire szánok időt és a kísérletezgetés, hogy mi az, amit tényleg élvezek csinálni és van-e olyan szak, tanulmány, ami ehhez kapcsolódik. Úgyhogy szerintem mindenképpen befolyásolták ezek.” (Közösségszervezés szakos hallgató)

A pályázat keretében megvalósult kutatás megerősítette célunkat, hogy felhívjuk a figyelmet az informális tanulás fontosságára, a validációs eljárások széleskörű bevezetésének szükségességére, valamint hozzájárulunk egy egyetemistáknak szóló, támogató pályaaorientációs rendszer kiépítéséhez, ami a felsőoktatási tanulmányaik alatt segít nekik a bizonytalanságuk feloldásában.

Felhasznált szakirodalom

1. Andrási Zs. (1995): Pszichológus hallgatók pályaidentitásának vizsgálata. Szakdolgozat. ELTE BTK, Budapest.
2. Antal, L. (2011). A hallgatók szakválasztásának attitűdbeli és motivációs tényezői a Magyar Táncművészeti Főiskola szombathelyi tagozatán. In G. Bolvári-Takács (Szerk.), Magyar Táncművészeti Főiskola, Perspektívák az új évezredben a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánckutatásban, old.: 147-151. Budapest.
3. Bajusz, K. (2009). A felnőttkori tanulás motivációi, felnőttkori tanulási képességek. Forrás: <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/esely-2000-konferencia/felnottkori-tanulas>
4. Borbély-Pecze, T. B. & Gyöngyösi, K. & Juhász, Á. (2022). Az életút-támogató pályaaorientáció a köznevelésben. A pályaaorientáció új szemlélete és a hazai helyzet. In T. B. Borbély-Pecze (Szerk.), Pályaválasztás, pályaaorientáció, pályaedukáció (old.: 85-104.). Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, Magyar Pedagógiai Társaság.
5. Coombs, W.W. & M. Ahmed (1974). How Non-Formal Education can help. Baltimore and London. The Johns Hopkin University Press. Pp. 13-34.
6. Domokos, T., Kántor, Z., Pillók, P., & Székely, L. (2020). Magyar fiatalok 2020. Budapest: Társadalomkutató Kft.
7. Dörnyei, Z. (2001). Teaching and researching motivation. Longman, London.
8. Eraut, M. (2010). Informal learning in the workplace. Studies in continuing education, 26(2), 247-273
9. Fejes, J. B., & Józsa, K. (2005). A tanulási motiváció jellegzetességei hátrányos helyzetű tanulók körében. Magyar Pedagógia, 105(2), 185–205.
10. Gergely, É., & Nagy, R. (2015). Gazdasági szakos hallgatók tanulási motivációjának és személyes kompetenciáinak vizsgálata. KÖZÉP-EURÓPAI KÖZLEMÉNYEK 1789-6339 2676-878X 8 4. szám, No.31, 197-205.
11. Horváth H. Attila (2011): Informális tanulás, Budapest: Gondolat Kiadó
12. Horváth-Csikós, Gabriella & Juhász, Tímea (2021). A puha (soft) és a kemény (hard) készségek munkaerőpiaci szükségessége. EDUCATIO, 30 (3). pp. 532-542. ISSN 1216-3384 (print); 1419-8827 (online)
13. Józsa, G. (2021). Végzős szakközépiskolás tanulók továbbtanulási szándéka: egy próbamérés eredményei. NEVELÉSTUDOMÁNY: OKTATÁS KUTATÁS INNOVÁCIÓ 2063-9546 9 (4), 138-153.

14. Juhász, C. (2017). Z generációs hallgatók felsőoktatási motivációjának vizsgálata. Közép-Európai Közlemények (10(2)), 131-141. Forrás: <https://ojs.bibl.uszeged.hu/index.php/vi kekkek/article/view/12434>
15. Komenczi, B. (2001). Az Európai Bizottság memoranduma az egész életre kiterjedő tanulásról. Új Pedagógiai Szemle
16. Livingstone, D. (2001). Adults' informal learning: definitions, findings, gaps and future research. WALL Working Paper, 21. sz., 1-49
17. Mohos, E.; Kraiciné Szokoly, M. (2024). Az informális tanulás jelentőségének felértékelődése korunkban -a szabadidő-felhasználás jelentősége a pályaválasztásban. in: Opus et Educatio 10. évfolyam 4. szám pp. 324-335, 12 p.
18. Mohos, Edina (2023). "Így változik a szabadidő" - avagy a médiatér hódítása. KÖZÖSSÉGI KAPCSOLÓDÁSOK - TANULMÁNYOK KULTÚRÁRÓL ÉS OKTATÁSRÓL 2023(1) pp. 69-79. , 11 p.
19. Mohos, E. & Ponyi, L. (2020). Az ifjúság szabadidő-felhasználási és kultúrafogyasztási szokásai. Kulturális Szemle, 7(2). <https://www.kulturalisszemle.hu/14-szam/juniorkutatoi-muhely/mohos-edina-ponyi-laszlo-az-ifjusag-szabadido-felhasznalasi-es-kulturfogyasztasi-szokasai>
20. Nagy Á. (szerk.) (2018). Margón kívül – magyar ifjúságkutatás 2016. Excenter Kutatóközpont, Budapest.
21. Nagy Á. (szerk.) (2022). A lábjegyzeten is túl – magyar ifjúságkutatás 2020, Excenter Kutatóközpont – Szociális Demokráciáért Intézet, Budapest.
22. Reisz, T. (2018). A felnőtt tanuló - A tanulás motivációi és az egyetemi képzéssel kapcsolatos várakozások teljesülése. Tudásmenedzsment, 323-352.
23. Stéber, A. (2014). Az informális tanulás lehetőségei. Tudásmenedzsment 15. évf. 1. sz., 13-28
24. Stéber, A., & Kereszty, O. (2015). Az informális tanulás értelmezései a XXI. században. Új Pedagógiai Szemle, 9-10.
25. Székely Levente (szerk.) (2013): Magyar Ifjúság 2012 – Tanulmánykötet. Kutatópont, Budapest
26. Székely Levente (szerk.) (2018): Magyar fiatalok a Kárpát-medencében. Magyar Ifjúság Kutatás 2016. Kutatópont – Enigma2001, Budapest
27. Vitányi, I. (1995.). Társadalmi idő- szabadidő, a szabadidő új problémái a társadalomban. In I. Vitányi, Szabadidős és társadalmi átalakulás. Budapest: Magyar Szabadidő Társaság.

Internetes források

1. Diplomás Pályakövetési Rendszer (DPR) (2023): https://www.felvi.hu/felsooktatasi-muhely/dpr/online_kerdoivek/online_kerdoivek_2023tavasz